

بررسی و شناخت راهکارهای توسعه‌ی گردشگری

مطالعه‌ی موردی شهرستان دره‌شهر

رضا جهان‌بین*

رها زارعی**

چکیده

شهرستان دره‌شهر در استان ایلام با داشتن جاذبه‌ها و قابلیت‌های متعدد طبیعی و تاریخی می‌تواند از دستاوردهای صنعت گردشگری به خوبی بهره‌گیرد؛ اما این امر تاکنون تحقق نیافته است. از این رو، تحقیق حاضر بر آن است که راهکارهایی جهت توسعه‌ی گردشگری در این شهرستان ارائه دهد. در این پژوهش از روش توصیفی-همبستگی بهره گرفته شده است، و جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، مصاحبه با کارشناسان و روش پیمایشی استفاده گردیده است. جامعه‌ی آماری این تحقیق شامل: کلیه‌ی گردشگرانی بوده‌اند که در ایام نوروز (۱ فروردین تا ۱۵ فروردین) سال ۱۳۹۱ از اماکن گردشگری شهرستان دره‌شهر بازدید کرده‌اند. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده بود، تعداد ۴۰۰ نمونه به صورت تصادفی انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش، مهم‌ترین موانع و مشکلات و همچنین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر از دید گردشگران را مشخص نمود. همچنین، ارتباط رضایت گردشگران با متغیرهای تحقیق سنجیده شد. در نهایت با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهادهایی در راستای توسعه‌ی صنعت گردشگری در شهرستان دره‌شهر ارائه گردید.

واژگان کلیدی: توسعه‌ی گردشگری، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، شهرستان دره‌شهر

* کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تبریز

** کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

بیان مسأله، اهمیت و ضرورت موضوع

صنعت گردشگری^۱ پدیده‌ای است که از گذشته‌های دور، مورد توجه جوامع انسانی بوده و بر حسب نیازهای متفاوت اقتصادی، اجتماعی، تاریخی و ... به حرکت خود ادامه داده است. این پدیده که پس از انقلاب صنعتی، به ویژه قرون اخیر، به طور چشمگیری توسعه و گسترش یافته است، به‌وجود آورنده‌ی دانش و فن‌آوری مهمی در مناسبات بین‌المللی و توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی کشورها بوده است (علی عسگری، ۱۳۷۳: ۱). روند رو به رشد صنعتی شدن در دو قرن اخیر، همراه با برخی موارد دیگر از جمله افزایش اوقات فراغت مردم و بهبود زیرساخت‌های ارتباطی و گسترش صنعت حمل و نقل، تقاضا برای گردشگری در سطح جهان را افزایش داده است (Gumus et al, 2007: 113)؛ و امروزه از گردشگری به مثابه‌ی یکی از بزرگترین صنایع فعال در جهان نام می‌برند (کارگر، ۱۳۸۶: ۵۲). صنعت گردشگری که بر مبنای سفر استوار است، اهداف جامعی در زمینه‌های سیاحتی، زیارتی و ... را در بر می‌گیرد. از این رو، زمینه‌ی فعالیت آن از سایر فعالیت‌های اقتصادی بیشتر، و هزینه‌ی سرمایه‌گذاری آن به مراتب کمتر از سایر فعالیت‌های اقتصادی می‌باشد؛ زیرا بسیاری از یافته‌های باستانی، آثار تاریخی و چشم اندازهای طبیعی با اندک سرمایه‌گذاری و رعایت صحیح ضوابط و معیارهای استاندارد صنعت گردشگری، می‌توانند به جاذبه‌های گردشگری ارزشمندی تبدیل شوند (علی عسگری، ۱۳۷۳: ۱۷). صنعت گردشگری علاوه بر جذب درآمدهای ارزی، می‌تواند در راستای اشتغال و کاهش بیکاری (که در حال حاضر یکی از مشکلات جدی اقتصادی بسیاری از کشورهای در حال توسعه است) به کار گرفته شود. به عقیده‌ی بسیاری از صاحب‌نظران، گردشگری صنعتی کاربر و اشتغال‌زاست که برای افراد دارای مهارت‌های گوناگون، شغل ایجاد می‌کند و یکی از راه‌های مؤثر برای غلبه بر مشکل بیکاری می‌باشد (لی، ۱۳۷۸: ۵۴-۵۶). بنابراین، توجه به صنعت گردشگری یکی از روش‌های مورد توجه کشورها، در زمینه‌ی ایجاد فرصت‌های شغلی و رهایی از بیکاری و توسعه‌ی مناطق می‌باشد (Gee, 1994: 16). بنابراین، می‌توان اذعان نمود که توسعه‌ی گردشگری، به ویژه برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته، عامل مؤثری جهت بهبود کیفیت زندگی مردم و افزایش رفاه اجتماعی

^۱ - Tourism

است (کاظمی، ۱۳۸۵: ۵۲). صنعت گردشگری نیز موجب نزدیکتر شدن ملل، اقوام و فرهنگ‌ها به یکدیگر شده است. این صنعت برای کشورهای در حال توسعه مانند ایران که با معضلاتی همچون محدودیت منابع ارزی و اقتصاد تک محصولی مواجه است، ولی سرشار از دیدنی‌های طبیعی، باستانی، تاریخی، زیارتی و تفریحی می‌باشد، از اهمیت فراوانی دارد (آرام و ستایشگر، ۱۳۹۰: ۳۴). بنابراین، به دلیل اهمیت صنعت گردشگری در دهه‌های اخیر بسیاری از دولت‌ها، مسئولان اقتصادی و صاحب‌نظران با حساسیت بیشتری به گسترش این صنعت روی آورده‌اند و در تلاش هستند سهم بیشتری از بازار جهانی آن را برای جوامع خود به ارمغان آورند (کدیور و سقایی، ۱۳۸۶: ۳۲).

به تأیید سازمان یونسکو، ایران، از نظر آثار تاریخی و فرهنگی در میان هشت کشور نخست جهان جای دارد و از منظر جاذبه‌های طبیعت‌گردی^۱ و تنوع اقلیمی جزو پنج کشور برتر دنیاست. با همه-ی اینها در کشور ما از مواهب الهی به نحو مناسبی بهره‌برداری و سودآوری نشده است (زاهدی، ۱۳۸۷: ۴۱). واقعیت امر حاکی از عدم رشد این صنعت در ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان است (دخیلی کهنمویی، ۱۳۸۲: ۲۰). در واقع، بسیاری از نقاط ایران با وجود دارا بودن جاذبه‌های فراوان، حتی از گردشگران داخلی نیز بی بهره مانده است. شهرستان دره‌شهر جاذبه‌های فراوان گردشگری دارد. شهر باستانی ماداکتو یکی از مهم‌ترین جاذبه‌های این شهرستان است تا جایی که مورخان و تاریخ‌نگاران از آن به نام نخستین شهر تاریخی دوره‌ی ساسانی نام برده‌اند. از دیگر جاذبه‌های تاریخی این شهرستان می‌توان به: آتشکده‌ی چهارطاقی، پل گاومیشان، تنگ بهرام چوبین، قلعه‌ی زینل (زیبیده)، قلعه‌ی کلم (بدره)، قلعه‌ی میرغلام هاشمی، قلعه‌ی پوراشرف، دره‌ی باستانی محوطه‌ی لارت، آرامگاه سید سیف‌الدین محمد، امامزاده پیرمحمد (ع) دره‌ی باستانی محوطه لارت اشاره نمود. هم‌چنین، جاذبه‌های طبیعی شهرستان دره‌شهر از جمله دامنه‌ها، دره‌ها، کوهپایه‌ها و به ویژه رودخانه‌ی سیمره، بسیار زیبا و منحصر به فرد هستند؛ اما متأسفانه علی‌رغم برخورداری این شهرستان از جاذبه‌های تاریخی و طبیعی بی‌نظیر، هنوز از دستاوردهای صنعت

^۱ - Ecotourism

گردشگری آن چنان که باید بهره نبرده است. بنابراین، تحقیق حاضر بر آن است راهکارهایی برای توسعه گردشگری در این شهرستان **ارایه دهد.**

اهداف تحقیق

الف) اهداف اصلی

- معرفی مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر؛
- بررسی و شناخت راهکارهای توسعه گردشگری شهرستان دره‌شهر.

ب) اهداف فرعی

- بررسی و شناخت ویژگی‌های فردی گردشگران شهرستان دره‌شهر؛
- بررسی و شناخت تسهیلات و امکانات سفر گردشگران شهرستان دره‌شهر
- بررسی وضعیت رضایت‌مندی از سفر و تمایل به سفر مجدد به شهرستان دره‌شهر توسط گردشگران؛
- شناسایی موانع و مشکلات گردشگری شهرستان دره‌شهر از دید گردشگران؛
- شناسایی مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر از دید گردشگران؛
- بررسی و شناخت مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی از گردشگری در شهرستان دره‌شهر؛

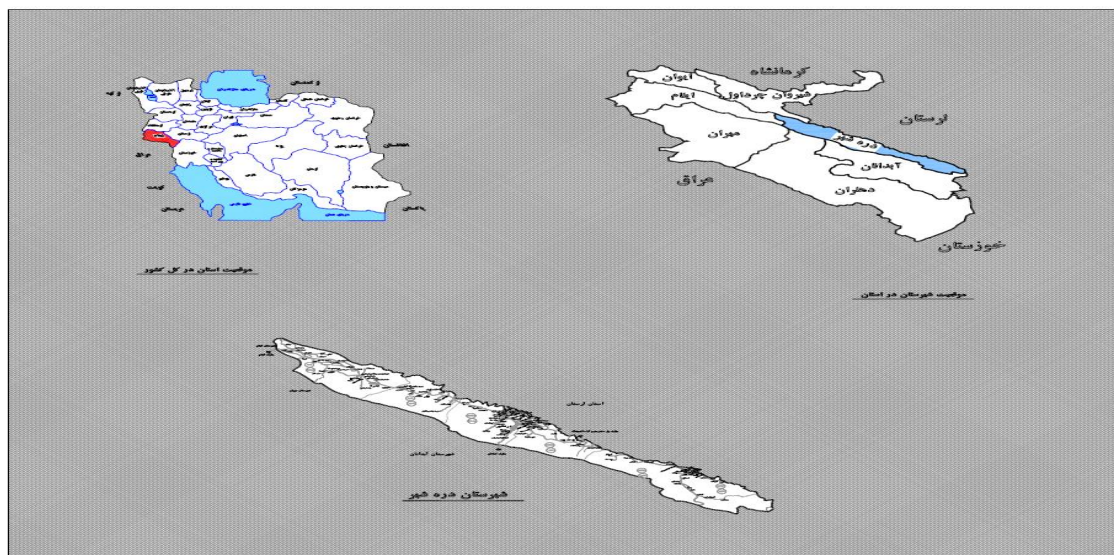
روش تحقیق

در این پژوهش از روش توصیفی- همبستگی بهره گرفته، و جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، مصاحبه با کارشناسان و روش پیمایشی استفاده شده است. جامعه‌ی آماری این تحقیق شامل کلیه‌ی گردشگرانی بود که در ایام نوروز (۱ فروردین تا ۱۵ فروردین) سال ۱۳۹۱ از اماکن گردشگری شهرستان دره‌شهر بازدید کرده بودند. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده بود و تعداد ۴۰۰ نمونه به صورت تصادفی انتخاب شدند. روایی صوری پرسشنامه توسط کارشناسان مورد تأیید قرار گرفت و جهت سنجش پایایی نیز تعداد ۳۰ فقره پرسشنامه در اسفند ماه ۱۳۹۰ در منطقه‌ی گردشگری بهشت گمشده‌ی استان فارس تکمیل گردید؛ سپس، با ورود اطلاعات به کامپیوتر با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS، ضریب کرونباخ آلفا به دست آمده برای متغیرهای تحقیق بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۵ قرار داشت.

یافته‌ها

جغرافیای طبیعی و انسانی شهرستان دره شهر

شهرستان دره شهر در غرب کشور و در شرق استان ایلام واقع شده است. این شهرستان در ۳۲ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۳۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۶ درجه تا ۴۷ درجه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ واقع شده؛ و از سطح دریا، ۱۷۵۰ متر ارتفاع دارد و با حدود ۱۴۸۰ کیلومتر مربع وسعت، معادل ۷/۳۴ درصد مساحت استان ایلام را تشکیل داده است. شهرستان دره شهر از شمال و شمال شرق به استان لرستان (کوه مکه) و رودخانه سیمره، از جنوب به کبیرکوه و شهرستان آبدانان، از غرب به شهر ایلام و مهران و از شرق به ادامه‌ی رودخانه‌ی سیمره و استان لرستان محدود می‌شود (نقشه‌ی شماره ۱). این شهرستان دو شهر به نام‌های بدره و دره شهر دارد؛ و در آن، سه بخش و شش دهستان و ۹۶ آبادی وجود دارد. جمعیت آن در سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۵۶ هزار و ۸۲۲ نفر گزارش شده است که ۱۰/۷۵ درصد جمعیت استان را تشکیل می‌دهد. (طرح جامع دره شهر، ۱۳۸۸: ۱ و ۷۰).

نقشه‌ی شماره (۱): موقعیت جغرافیایی شهرستان دره شهر در کشور و استان

ویژگی‌های فردی گردشگران

یافته‌های حاصل از ویژگی‌های فردی گردشگران مورد مطالعه، بیان‌گر آن است که میانگین سنی آنان ۳۷/۵ سال بود و بیشترین فراوانی (۲۹/۷ درصد) در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال قرار داشت. هم-چنین، بیشتر افراد مورد مطالعه، مرد، متاهل و ساکن شهر بودند. پاسخگویان، از نظر سطح سواد به هفت گروه تقسیم‌بندی شدند و بیشترین فراوانی مربوط به افرادی بود که مدرک دیپلم داشتند. پاسخگویان از نظر درآمد ماهانه‌ی خانوار نیز به چهار گروه تقسیم‌بندی شدند. بیشترین فراوانی مربوط به افرادی بود که میانگین درآمد ماهانه‌ی خانوارشان ۱۲ میلیون تا ۱۶ میلیون ریال بوده است (جدول شماره ۱).

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی متغیرهای شخصی گردشگران

متغیرها	گویه‌ها	فراوانی	درصد نسبی	درصد تجمعی
سن	۳۰ و کمتر	۸۵	۲۱/۲	۲۱/۲
	۳۱-۴۰	۱۱۹	۲۹/۷	۵۰/۹
	۴۱-۵۰	۱۰۷	۲۶/۷	۷۷/۶
	۵۱-۶۰	۵۹	۱۴/۷	۹۲/۳
	۶۱ و بالاتر	۳۰	۷/۵	۱۰۰
جنسیت	مرد	۲۲۴	۵۶	۵۶
	زن	۱۷۶	۴۴	۱۰۰
محل سکونت	شهر	۳۰۲	۷۵/۵	۷۵/۵
	روستا	۹۸	۲۴/۵	۱۰۰
وضعیت تأهل	مجرد	۱۱۳	۲۸/۲	۲۸/۲
	متاهل	۲۸۷	۷۱/۷	۱۰۰
وضعیت سواد	بیسواد و ابتدایی	۳۲	۱/۲	۱/۲
	راهنمایی	۴۷	۱۱/۷	۱۹/۶
	متوسطه	۸۳	۲۰/۵	۴۰/۱
	دیپلم	۱۵۶	۳۹	۷۹/۱
	کارشناسی و بالاتر	۸۱	۱۵/۲	۹۴/۳
درآمد ماهانه‌ی خانوار (ریال)	۸۰۰۰۰۰۰-۴۰۰۰۰۰۰	۵۷	۱۴/۲	۱۴/۲
	۱۲۰۰۰۰۰۰-۸۰۰۰۰۰۰	۱۲۳	۳۰/۷	۴۴/۹
	۱۶۰۰۰۰۰۰-۱۲۰۰۰۰۰۰	۱۳۶	۳۴	۷۸/۹
	۱۶۰۰۰۰۰۰ به بالا	۸۴	۲۱	۱۰۰

اطلاعات عمومی و تسهیلات و امکانات گردشگران

یافته‌های جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که بیشتر گردشگران از طریق دوستان و آشنایان در مورد جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر اطلاعات کسب کرده‌اند؛ و تنها ۱۴ درصد پاسخگویان از طریق رسانه‌های گروهی اطلاعات گردشگری را به دست آورده‌اند؛ و بیشتر گردشگران با وسیله‌ی نقلیه‌ی شخصی به شهرستان دره‌شهر سفر کرده‌اند. هم‌چنین، ۴۴/۵ درصد پاسخگویان، مهم‌ترین انگیزه‌ی سفر به شهرستان دره‌شهر را بازدید از آثار باستانی و ۲۹/۷ درصد، بهره‌گیری از طبیعت ذکر کرده‌اند. این رویکرد، اهمیت جاذبه‌های تاریخی و طبیعی این شهرستان در جذب گردشگر را نمایان می‌کند. هم‌چنین، از لحاظ وضعیت اسکان گردشگران، یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشتر گردشگران (۴۰/۷ درصد) در مدارس اسکان یافته‌اند. در اولویت‌های بعدی به ترتیب منزل دوستان و آشنایان، مهمانسراها، چادرها و هتل قرار دارد. این امر اهمیت مدارس در اسکان مهمانان نروزی را نمایان می‌سازد. بر اساس اطلاعات به دست آمده، میراث فرهنگی شهرستان دره‌شهر، جهت اسکان مسافران در ایام نروزی سال ۱۳۹۱، مکان‌هایی به قرار زیر در نظر گرفته بود:

الف) تعداد ۶ واحد مدرسه با امکانات کامل که آموزش و پرورش در اختیار مهمانان نروزی قرار داده بود؛

ب) هتل ماداکتو؛

ج) مهمانسرای ادارات و ارگان‌های مختلف

د) منزل دوستان و خویشاوندان.

هم‌چنین، بیشتر گردشگران (۵۸ درصد) سه تا چهار بار از شهرستان دره‌شهر بازدید کرده‌اند و مدت اقامت بیشتر آنان (۵۸/۵ درصد) سه تا پنج روز بوده است.

جدول شماره (۲): اطلاعات عمومی و تسهیلات و امکانات گردشگران

اولویت	درصد	تعداد	گروهها	گویهها
۱	۸۶/۲	۳۴۵	دوستان و آشنایان	منبع کسب اطلاعات در مورد جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر
۲	۸/۷	۳۵	رسانه‌های گروهی	
۳	۵	۲۰	اتفاقی و گذری	
۱	۷۳/۷	۲۹۵	شخصی	نوع وسیله‌ی نقلیه برای سفر
۲	۲۶/۲	۱۰۵	عمومی	
۱	۴۴/۵	۱۷۸	بازدید از آثار باستانی	مهم‌ترین انگیزه‌ی سفر به شهرستان دره‌شهر
۲	۲۹/۷	۱۱۹	بهره‌گیری از طبیعت	
۳	۲۵/۷	۱۰۳	دیدار دوستان و آشنایان	
۱	۴۰/۷	۱۶۳	مدارس	محل اسکان
۲	۲۲/۵	۹۰	منزل دوستان و آشنایان	
۳	۱۸/۵	۷۴	مهمانسراها	
۴	۱۱/۲	۴۵	چادر	
۵	۷	۲۸	هتل	
۲	۳۳/۷	۱۳۵	۱ تا ۲ مرتبه	تعداد دفعات بازدید از شهرستان دره‌شهر
۱	۵۸	۲۳۲	۳ تا ۴ مرتبه	
۳	۸/۲	۳۳	بیش از ۴ مرتبه	
۴	۱۰/۷	۴۳	۱-۳ روز	مدت اقامت در شهرستان دره‌شهر
۱	۵۸/۵	۲۳۴	۳-۵ روز	
۲	۱۷/۲	۶۹	۵-۷ روز	
۳	۱۳/۵	۵۴	بیش از یک هفته	

میزان رضایت‌مندی از گردشگری

برای سنجش رضایت‌مندی از گردشگری در شهرستان دره‌شهر، از تعداد نه گویه استفاده گردید که بر اساس طیف لیکرت (خیلی کم: ۱؛ کم: ۲؛ متوسط: ۳؛ زیاد: ۴ و خیلی زیاد: ۵) تنظیم شده

بودند. میانگین رضایت‌مندی گردشگران مورد مطالعه ۳/۵ (دامنه‌ی میانگین بین ۱ تا ۵) با انحراف معیار ۰/۶۸ بود. از این رو، بیشتر قریب به اتفاق گردشگران، از گردشگری در شهرستان دره‌شهر رضایت نسبتاً بالایی داشتند. همان‌طور که در جدول شماره (۳) مشاهده می‌گردد، بیشترین و کمترین میزان رضایت‌مندی گردشگران مورد مطالعه، به ترتیب از رفتار و برخورد شهروندان و وضع راه و کیفیت جاده‌ها می‌باشد.

جدول شماره (۳): وضعیت رضایت‌مندی گردشگران

رتبه	sd	میانگین (۱-۵)	گویه‌ها
۱	۰/۴۳	۴/۶	رضایت از رفتار و برخورد شهروندان
۲	۰/۶۶	۴/۴	رضایت از برخورد نیروی انتظامی با مسافران
۳	۰/۵۴	۴/۳	رضایت از وضعیت پارکینگ در مکانهای گردشگری
۴	۱	۴	رضایت از پاکیزگی محیط‌های گردشگری
۵	۰/۵۶	۳/۸	رضایت از رفتار و برخورد فروشندگان در سطح شهر
۶	۱/۱	۳/۴	رضایت از امنیت جاده‌ها
۷	۱	۳/۱	رضایت از وضعیت دسترسی به آب سالم در تفرجگاه‌ها
۸	۰/۴۷	۲/۱	رضایت از وضعیت مکان‌های غذاخوری
۹	۰/۳۲	۲	رضایت از وضع راه و کیفیت جاده‌ها

تمایل به سفر مجدد به دره‌شهر

یافته‌های جدول شماره (۴) نشان می‌دهد بیشتر گردشگران به سفر مجدد به این شهرستان تاریخی - طبیعی تمایل داشته‌اند. در مجموع، ۵۷ درصد از گردشگران تمایل فراوانی به بازدید مجدد از منطقه داشته‌اند. علاوه بر آن، ۲۲ درصد گزینه‌ی متوسط را انتخاب نموده‌اند و تنها ۲۱ درصد آنها تمایل به سفر مجدد خود را بسیار کم و کم، عنوان کرده‌اند. بنابراین، می‌توان ادعا کرد که میزان رضایت‌مندی گردشگران از گردش در منطقه در وضعیت خوبی قرار داشته است.

جدول شماره(۴): تمایل به سفر مجدد به شهرستان دره شهر (n=۴۰۰)

تمایل به سفر مجدد	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
بسیار کم	۲۸	۷	۷
کم	۵۶	۱۴	۲۱
متوسط	۸۸	۲۲	۴۳
زیاد	۱۳۶	۳۴	۷۷
بسیار زیاد	۹۲	۲۳	۱۰۰

موانع و مشکلات گردشگری

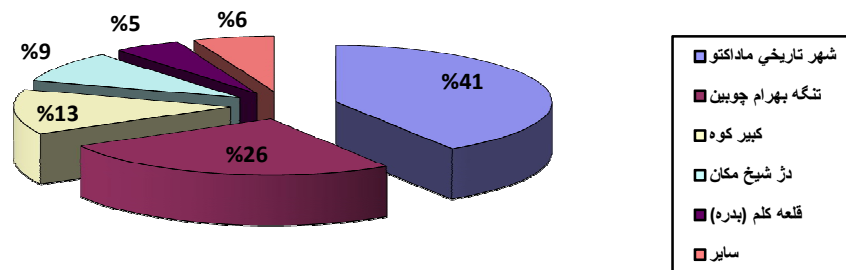
برای یافتن موانع و مشکلات گردشگری شهرستان دره شهر، از پاسخگویان درخواست شد چند مورد از مهم‌ترین موانع و مشکلات گردشگری که در طول سفر با آن مواجه بوده‌اند، عنوان نمایند. با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌ها، مهم‌ترین موانع و مشکلات مشخص و اولویت‌بندی شد. همان‌طور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌گردد، ۸۶ درصد پاسخگویان، یکی از مهم‌ترین مشکلات گردشگری در شهرستان دره شهر را کیفیت پایین جاده‌ها نام برده‌اند؛ زیرا جاده‌هایی که به شهرستان دره شهر ختم می‌شود، دوطرفه و بیشتر با استاندارد پایین می‌باشند و کیفیت آسفالت جاده‌ها در حد پایینی است. هم‌چنین، در اولویت‌های دوم، سوم و چهارم، مهم‌ترین موانع شامل نبود نیروی آموزش دیده در رابطه با معرفی کانون‌های گردشگری، کمبود تبلیغات مناسب و تابلوهای راهنما برای کانون‌های گردشگری است. از این رو، ضرورت دارد برای رفع موانع و مشکلات گردشگری (که از دید گردشگران عنوان شده‌اند) در راستای جذب بیشتر گردشگر به شهرستان دره شهر تلاش شود.

جدول شماره (۵): رتبه‌بندی موانع و مشکلات گردشگری شهرستان دره‌شهر از دید گردشگران

رتبه	درصد	تعداد	مهم‌ترین موانع و مشکلات گردشگری شهرستان دره‌شهر
۱	۸۶	۳۴۴	کیفیت پایین جاده‌ها
۲	۶۷/۷	۲۷۱	نبود نیروی آموزش دیده در رابطه با معرفی کانون‌های گردشگری
۳	۶۰/۷	۲۴۳	کمبود تبلیغات مناسب برای کانون‌های گردشگری
۴	۵۸/۷	۲۳۵	کمبود تابلوهای راهنما برای کانون‌های گردشگری
۵	۷۵/۵	۳۰۲	نبود سرویس بهداشتی تمیز و مرتب
۶	۵۰	۲۰۰	کمبود نقشه‌ها و بروشورهای راهنما و توزیع آن بین گردشگران
۷	۲۵/۵	۱۰۲	فقدان آب آشامیدنی سالم در کانون‌های گردشگری
۸	۱۳/۵	۵۴	کمبود محل اقامت
۹	۱۱	۴۴	جمع شدن زباله در کانون‌های گردشگری
۱۰	۹/۲	۳۷	فقدان پارکینگ مناسب برای خودروها

مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری

برای یافتن مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر، از پاسخگویان درخواست شد بهترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر را بیان کنند. پس از تجزیه و تحلیل، مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری، از دید گردشگران مشخص گردید. همان‌طور که در نمودار شماره (۱) مشاهده می‌گردد، مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر، به ترتیب اولویت عبارتند از: شهر تاریخی ماداکتو، تنگه‌ی بهرام چوبین، کبیرکوه، دژشیخ مکان و قلعه‌ی کلم (بدره).

نمودار ۱: مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر از دید گردشگران

رابطه‌ی رضایت‌مندی از گردشگری در دره‌شهر با متغیرهای تحقیق

جدول شماره (۶) نشان می‌دهد از بین متغیرهای شخصی، سن، دارای تأثیر منفی و معناداری بر رضایت‌مندی از گردشگری دارد و افرادی که سن کمتری دارند، رضایت‌مندی بیشتری از گردشگری در شهرستان دره‌شهر دارند. همچنین، درآمد ماهانه‌ی خانوار، تمایل به سفر مجدد و مدت اقامت، تأثیر مثبت و معناداری بر رضایت‌مندی از گردشگری دارند.

جدول شماره (۶): ضریب همبستگی (پیرسون) بین رضایت از گردشگری و متغیرهای تحقیق

متغیرها	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (Sig)
سن	*-۰/۱۵۶	۰/۰۴۵
سطح تحصیلات	۰/۰۱۹	۰/۸۰۸
درآمد ماهانه	***۰/۲۶۶	۰/۰۰۰
تمایل به سفر مجدد	***۰/۵۶۴	۰/۰۰۰
مدت اقامت	**۰/۲۳۷	۰/۰۰۲

*** معناداری در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ ** معناداری در سطح کمتر از ۰/۰۱

مقایسه‌ی میانگین رضایت‌مندی از گردشگری در دره‌شهر در سطوح متغیرهای تحقیق

همان‌طور که جدول شماره (۷) نشان می‌دهد میانگین رضایت‌مندی افراد از گردشگری در شهرستان دره‌شهر، در بین گروه‌های ساکن شهر و روستا و افرادی که با وسیله‌ی نقلیه شخصی سفر کرده‌اند و افرادی که با وسیله‌ی نقلیه عمومی سفر کرده‌اند، تفاوت معناداری دارد. بدین صورت که میانگین رضایت‌مندی افراد ساکن روستا و افرادی که با وسیله نقلیه شخصی سفر

کرده‌اند، نسبت به گروه‌های مقابل بیشتر است. همچنین، نتایج آزمون آماری تحلیل واریانس یک‌طرفه^۱ نشان می‌دهد که میانگین رضایت‌مندی افرادی که با انگیزه‌های متفاوتی به شهرستان دره‌شهر سفر کرده بودند، تفاوت معناداری در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ نشان می‌دهد. با استفاده از آزمون تعقیبی شفه مشخص گردید که این تفاوت در بین گروهی که با انگیزه‌ی بازدید از آثار باستانی سفر کرده بودند با دو گروه دیگر، معنادار می‌باشد و میانگین رضایت‌مندی افرادی که به قصد بازدید از آثار باستانی شهرستان دره‌شهر دارای این قابلیت را دارد که گردشگران بیشتری جذب می‌گردد که آثار باستانی شهرستان دره‌شهر دارای این قابلیت را دارد که گردشگران بیشتری جذب نماید. همچنین، میانگین رضایت‌مندی از گردشگری، در بین افرادی که در مکان‌های متفاوت اسکان گزیده‌اند، تفاوت معناداری را نشان می‌دهد. با استفاده از آزمون تعقیبی شفه، این تفاوت معنادار در بین گروه‌های متفاوت مشخص گردید.

جدول شماره (۷): مقایسه میانگین رضایت‌مندی از گردشگری در سطوح متغیرهای تحقیق

متغیرها	سطوح قابل مقایسه و تعداد افراد در هر سطح (نفر)	میانگین رضایت‌مندی	T	Sig.
محل سکونت	شهر (۲۹۰)	۳/۴۳	۱/۳۲	۰/۰۰۰
	روستا (۱۱۰)	۴/۲۱		
نوع وسیله نقلیه	شخصی (۲۹۵)	۳/۶۵	۳/۲۲	۰/۰۰۰
	عمومی (۱۰۵)	۳/۱۲		

با توجه به جدول شماره (۸)، میانگین رضایت‌مندی افرادی که در منازل دوستان و آشنایان اسکان گزیده‌اندند بیش از گروه‌های دیگر بود و افرادی که در چادرها اقامت داشتند نیز کمترین میزان رضایت‌مندی را دارا بودند. همچنین، میانگین رضایت‌مندی افرادی که با انگیزه‌ی بازدید از آثار باستانی سفر نموده‌اند، بیش از سایر سطوح دیگر است که در این میان بهره‌گیری از طبیعت و دیدار با دوستان و آشنایان در رتبه‌های بعدی انگیزه‌ی سفر قرار دارند.

¹ -Anova

جدول شماره (۸): مقایسه میانگین رضایت‌مندی از گردشگری در سطوح متغیرهای تحقیق

متغیرها	سطوح قابل مقایسه و تعداد افراد در هر سطح (نفر)	میانگین رضایت از گردشگری	F	Sig.
انگیزه سفر	بازدید از آثار باستانی (۱۷۸)	^a ۴/۱۶	۳/۳۲	۰/۰۰۰
	بهره‌گیری از طبیعت (۱۱۹)	^b ۳/۶۵		
	دیدار دوستان و آشنایان (۱۰۳)	^b ۳/۴۱		
محل اسکان	مدارس (۱۶۳)	^b ۳/۴۳	۲/۵۴	۰/۰۰۰
	منزل دوستان و آشنایان (۹۰)	^a ۴/۱۹		
	چادر مسافرتی (۴۵)	^b ۳/۱۰		
	مهمانسراها (۷۴)	^b ۳/۸۳		

توضیح: حروف انگلیسی متفاوت، نشان‌دهنده تفاوت معنادار بین گروه‌های مورد مطالعه می‌باشد. (دامنه‌ی میانگین بین صفر تا ۵)

نتیجه‌گیری

امروزه درآمد ناشی از گردشگری (که غالباً با گذران اوقات فراغت مترادف است) به صورت یکی از بزرگ‌ترین منابع درآمدی کشورها درآمده است که در جهان به عنوان صادرات نامرئی از آن نام می‌برند و مورد توجه ویژه‌ی برنامه‌ریزان قرار گرفته است. بدین علت در کشور ما سعی می‌شود که حتی‌الامکان از عوامل مؤثر در کاهش جریان گردشگری جلوگیری به عمل آمده و امکانات لازم جهت رشد و توسعه‌ی آن فراهم شود. به علاوه، گردشگری دارای دو شکل داخلی (ایرانگردی) و بین‌المللی (جهانگردی) می‌باشد که فواید اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شاخه‌ی داخلی آن (ایرانگردی) می‌تواند متوجه وضعیت اشتغال، توزیع عادلانه‌تر درآمد، سرعت گردش پول، آشنایی و تفاهم بیشتر اقوام ساکن نقاط مختلف کشور و تحکیم و بهبود هرچه بیشتر وحدت ملی باشد. توسعه صنعت گردشگری به‌ویژه برای کشورهای در حال توسعه (که با معضلاتی همچون بیکاری بالا، محدودیت منابع ارزی و اقتصاد تک محصولی مواجه هستند) اهمیت فراوانی دارد. اقتصاد ایران نیز اتکای شدیدی به درآمدهای حاصل از صادرات نفت دارد؛ بنابراین، به منظور تنوع بخشیدن به منابع رشد اقتصادی و درآمدهای ارزی و همچنین، ایجاد فرصت‌های جدید شغلی، توسعه صنعت گردشگری از اهمیت فراوانی برخوردار است. بر همین اساس، شناخت و معرفی جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر می‌تواند به خروج این ناحیه از انزوای اقتصادی و

قرارگیری در کانون توجهات به منظور کاهش موانع گردشگری و ایجاد تأسیسات و امکانات زیرساختی جهت توسعه‌ی همه‌جانبه و از جمله پیشرفت اقتصادی آن کمک شایان توجهی نماید.

پیشنهادها

- با توجه به نتایج به دست آمده، منبع کسب اطلاعات بیشتر گردشگران مورد مطالعه (۸۶/۲ درصد) در مورد جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر، دوستان و آشنایان بودند و تنها حدود نه درصد آن‌ها از طریق رسانه‌های گروهی از جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر اطلاعات کسب نموده‌اند. پس، اطلاع‌رسانی و تبلیغات گسترده آثار باستانی و طبیعی شهرستان از طریق رسانه‌های گروهی، برپایی نمایشگاه‌های گردشگری، ایجاد اقامت‌گاه‌های مسافران و گردشگران توسط شهرداری و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان، در ایام ویژه سال مانند عید نوروز، مؤثر است؛ زیرا بسیاری از نقاط ایران مانند شهرستان دره‌شهر سرشار از جاذبه‌های گردشگری است که حتی برای گردشگران داخلی نیز کاملاً ناآشناست.

- مهم‌ترین انگیزه‌ی سفر گردشگران مورد مطالعه به شهرستان دره‌شهر، به ترتیب بازدید از آثار باستانی و بهره‌گیری از طبیعت است. بنابراین، واضح است که شهرستان دره‌شهر با جاذبه‌های تاریخی و طبیعی، این قابلیت را دارد که گردشگران فراوانی از داخل و خارج کشور جذب نماید.

- با توجه به نتایج به دست آمده، رضایت گردشگران از وضع راه و کیفیت جاده‌ها و وضعیت مکان‌های غذاخوری در سطح شهر بسیار پایین است. پس، بهبود مکان‌های غذاخوری و ایجاد و اصلاح راه‌های ارتباطی و جاده‌ها، تاثیر بسیاری در جذب گردشگران خواهد داشت. زیرساخت‌های مناسب برای مناطقی که مقصد گردشگری هستند، از ضروریات است که عمدتاً در شکل‌های حمل و نقل، امکانات رفاهی و سایر خدمات خود را نشان می‌دهد؛ زیرا وجود جاذبه، برای جذب گردشگر، لازم است اما کافی نمی‌باشد و در کنار جاذبه‌ها می‌باید امکانات و تجهیزات خاصی احداث گردد.

- با توجه به نظر گردشگران، ده مورد از مهم‌ترین موانع گردشگری شهرستان دره‌شهر مشخص گردید که چهار اولویت اول اختصاص دارند به کیفیت پایین جاده‌ها، نبود نیروی آموزش دیده در رابطه با معرفی کانون‌های گردشگری، کمبود تبلیغات مناسب و کمبود تابلوهای راهنما برای کانون‌های گردشگری، پس، بهبود کیفیت جاده‌ها، بهره‌گیری از افراد آگاه و متخصص در رابطه با

معرفی کانون‌های گردشگری در اینگونه مکان‌ها، تبلیغات مناسب و به‌کارگیری تابلوهای راهنمای گردشگری در سطح شهر، اختصاص سرویس‌های تاکسیرانی با رانندگان آموزش دیده در ایام خاص جهت معرفی آثار توریستی برای گردشگران با یارانه ویژه در راستای جذب گردشگران در اولویت می‌باشند. همچنین، تلاش برای رفع دیگر موانع مانند توجه به سرویس‌های بهداشتی در سطح شهر و کانون‌های گردشگری، دسترسی به نقشه‌ی راهنمای گردشگری در بین گردشگران لازم و ضروری است.

- از دید گردشگران، بهترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان دره‌شهر به ترتیب اولویت عبارتند از: شهر تاریخی سیمره، تنگه‌ی بهرام چوبین، کبیرکوه، دژشیخ مکان و قلعه‌ی کلم (بدره). بنابراین، توجه و تبلیغات بیشتر در رابطه با جذب گردشگران، به این اماکن، دارای اهمیت زیادی است؛ زیرا این مکان‌ها دارای قابلیت جذب گردشگر دارند.

- درآمد ماهانه‌ی خانوار، تأثیر مثبت و معناداری بر رضایت‌مندی از گردشگری دارد، پس ارایه‌ی تسهیلات ویژه‌ی سفر به خانوارها مانند ارائه‌ی سفر کارت، در تعطیلات نوروز و تابستان در راستای افزایش رضایت‌مندی افراد، بهتر است.

- میانگین رضایت‌مندی از گردشگری در شهرستان دره‌شهر، بین افرادی که در مکان‌های متفاوت، اسکان گزیده‌اند، تفاوت معناداری نشان می‌دهد. با استفاده از آزمون تعقیبی شفه، این تفاوت معنادار در بین گروه‌های متفاوت مشخص گردید. همان‌گونه که در جدول شماره (۸) مشاهده گردید میانگین رضایت‌مندی افرادی که در هتل اسکان گزیدند بیشتر از گروه‌های دیگر می‌باشد و افرادی که در چادرها اقامت داشتند، نیز کمترین میزان رضایت‌مندی داشتند. از این رو، ایجاد اقامتگاه‌های مناسب و با کیفیت، در راستای جذب گردشگران مفید می‌باشد.

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

- آرام، محبوبه و ستایشگر داریوش، (۱۳۹۰)، «نقش صنعت توریسم در توسعه اقتصادی»، مجموعه مقالات همایش ملی شناسایی و تبیین راهکارهای تحقق جهاد اقتصادی در شهرداری‌ها، صص ۴۲-۳۱.

- دخیلی کهنمویی، جواد، (۱۳۸۲)، بررسی راهکارهای توسعه توریسم در آذربایجان شرقی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تبریز.
- زاهدی، شمس السادات، (۱۳۸۷)، مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- طرح جامع دره شهر، (۱۳۸۸)، سازمان مسکن و شهرسازی استان ایلام، مهندسین مشاور پویا نقش شهر و بنا، جلد اول.
- علی‌عسگری، عبدالعلی، (۱۳۷۳)، سازماندهی و مدیریت بخش جهانگردی کشور. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران.
- قهرمانی مطلق، حسن، (۱۳۷۵)، اثرات جغرافیایی جهانگردی در شهرستان همدان. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای انسانی (شاخه مطالعات ناحیه‌ای) دانشگاه شهید بهشتی.
- کارگر، بهمن، (۱۳۸۶)، توسعه شهرنشینی و صنعت گردشگری در ایران، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران
- کاظمی، مهدی، (۱۳۸۵)، مدیریت گردشگری، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران.
- کدیور، علی اصغر و مهدی سقایی، (۱۳۸۶)، «ساماندهی گردشگری در تفرجگاه‌های پیرامون شهری»، مطالعه موردی دره اخلمند، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۳، ص ۴۱-۳۰.
- لی، جان، (۱۳۷۸)، گردشگری و توسعه در جهان سوم. ترجمه‌ی عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری و همکاران. تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی.

(ب) منابع انگلیسی

- Gee, C. Y, (1994), "Internationals Hotels Development and Management", East lansing. *Education Institute of American Hotel and Motel Association*. page 12- 26.
- Gumus, F., Eskin, I., Vesnikli, A.N. and Gummus, M,(2007), "Availability of Rural Tourism for Gallipli Villages: The Potentials and Attitudes", *International Marketing Conference on Marketing & Society*, pp 111- 129.

Study and Identification of Strategies for Tourism

Development: A case of Darehshahr Township

R. Jahanbin^{*} and R. Zareie^{}**

Abstract

Darehshahr township of Ilam province with many natural and historical attractions and abilities can benefit from the achievements of the tourism industry, But it is not achieved so far. So, The present study is to evaluate the abilities and capabilities, recognizing the problems and obstacles, and offer strategies for tourism development in this city.

The methodological approach of this study was descriptive- correlational. Interview with experts, study documents, library studies and survey method were used to collect data for this study. The statistical population consisted of Norouzi tourists who were visited tourist places in Darehshahr township through Norouz holidays (20 March- 3 April). The subject were selected through simple random sampling (n= 400). Findings revealed the main obstacles and problems of tourism and tourism attractions and assessed The relationship between tourists with research variables. Finally, according to results, some suggestions were presented in order to tourism development in Darehshahr township.

Key Words: tourism, Natural and historical attractions, Darehshahr township.

^{*} -M.Sc of Geography and urban Planning, Tabriz University.

^{**} M.Sc of Agricultural Extension & Education of Agriculture, Shiraz University.

✉ Corresponding Author, E-mail: rezajahanbin5583@yahoo.com